

GAB-256-57

Seat No. _____

B. A. (Sem. VI) Examination

March / April - 2017

Sanskrit : CC - 610

(Optional)

1. (१) बुद्धचरितम् (सर्ग - १-५), (२) नियतछन्दासि, (३) निबन्धाः ।
2. (१) वैराग्यशतकम् । भर्तृहरि कृत (श्लोक १थी ५०), (२) संधि प्रकरणम् ।

Time : 3 Hours]

[Total Marks : 70

1. (१) बुद्धचरितम् (सर्ग - १-५), (२) नियतछन्दासि, (३) निबन्धाः ।

१ महाकाव्यनां लक्षणो आपी बुद्धचरितनुं महाकाव्य तरीके मूल्यांकन १४
करो.

अथवा

१ बुद्धचरितनुं भूण कथानक जशावी अश्वघोषे तेमां करेला इरेकार १४
जशावो.

२ गौतम-बुद्धनुं पात्रालेपन करो. १४

अथवा

२ बुद्धचरितना त्रीज सर्ग संवेगोत्पत्तिनुं रसदर्शन करो. १४

૩ ગમે તે બે વિશે નોંધ લખો.

- (૧) બુદ્ધચરિતમ શીર્ષક.
- (૨) મહાભિનિષ્કમણમ્
- (૩) શુદ્ધોધનનું પાત્રાલેખન.
- (૪) શાર્દૂલવિકીરિત છંદ.

૪ ગમે તે એક વિષય પર નિબંધ લખો.

૧૪

- (૧) સંસ્કૃતમાં આધુનિક વિજ્ઞાનો.
- (૨) પંચમહાકાવ્ય.
- (૩) મહાભારતમાં નિરૂપિત સમાજ.

૫ ગમે તે સાત પ્રશ્નોના જવાબ એક-બે વાક્યમાં આપો.

૧૪

- (૧) બુદ્ધચરિતના પહેલા અને બીજા સર્ગનું નામ જણાવો.
- (૨) ભગવાન બુદ્ધના માતા-પિતાનું નામ જણાવો.
- (૩) ગૌતમના જન્મની પૃથ્વી પર કેવી અસર થઈ ?
- (૪) વનવિહારની ઈચ્છા કુમારને શા માટે થાય છે ?
- (૫) સારથિએ વૃદ્ધાવસ્થાનું કરેલું વર્ણન જણાવો.
- (૬) રાજાએ મહેલમાં કેવી વ્યવસ્થા કરી હતી ?
- (૭) રાજકુમારનો ઉછેર કોણે કર્યો ? કેમ ?
- (૮) ચતુર્થ સર્ગના વિષય વિશે બે વાક્યો લખો ?
- (૯) પૃથ્વી છંદનું લક્ષણ - ઉદાહરણ જણાવો.
- (૧૦) માલિની છંદનું ગણમાપ અને ઉદાહરણ જણાવો.
- (૧૧) ઉપજાતિ છંદનું ઉદાહરણ જણાવો.
- (૧૨) નગરની બહાર જતાં કુમાર કયો સંકલ્પ કરે છે ?

2. (१) वैराग्यशतकम् । भर्तृहरि कृत (श्लोक १ थी ५०), (२) संधि प्रकरणम् ।

सूचना : दरेक प्रश्नोना गुण सरभा छे.

१ नीयेनाभांथी गभे ते या२ श्लोकोनो मात्र अनुवाद करो :

१४

(१) न संसारोत्पन्नं चरितमनुं पश्यामि कुशलं ।

विपाकः पुण्यानां जनयति भयं मे विमृशतः ।

महद्भिः पुण्यौधैः चिरपरिगृहीताश्च विषयाः ।

महान्तो जायन्ते व्यसनमिव दातुं विषयिणाम् ॥

(२) भोगो न भुक्ता वयमेव भुक्ताः ।

तपो न तप्तं वयमेव तप्ताः ।

कालो न यातो वयमेव याताः ।

तृष्णा न जीर्णा वयमेव जीर्णाः ॥

(३) अजानन् महात्म्यं यततु शलभो दीपदहने ।

स मीनोऽपि अज्ञानाद् बडिशयुतमश्नातु पिशितम् ।

विजानन्तोऽपि एते वयमिह विपज्जाल जटिलान् ।

न मुञ्चामः कामान् अहह गहनो मोहमहिमा ॥

- (४) विपुल हृदयैः धन्यैः कैश्चित् जगत जनितं पुरा ।
 विद्युत्तमपरैः दत्तं चान्यैः विजित्य तृणं यथा ।
 इह हि भुवनानि अन्ये धीरा चतुर्दश भुञ्जते ।
 कतिपय पुरस्वाम्ये पुंसां क एष मदञ्चरः ॥
- (५) भोगे रोग भयं, कुले च्युति भयं, वित्ते नृपालाद् भयम् ।
 मौने दैन्यभयं बले रिपुभयं, रूपे जराया भयम् ।
 शास्त्रे वादभयं, गुणे खल भयं, काये कृतान्ताद् भयं ।
 सर्वे वस्तु भयान्वितं भुविनृणां, वैराग्यमेव अभयम् ॥
- (६) सा रम्या नगरी, महान् स नृपतिः सामन्तचक्रं च तत् ।
 पार्श्वे तस्य च सा विदग्ध परिषताः चन्द्रबिम्बाननाः ।
 उद्विक्तः स च राजपुत्र निवाहस्ते बन्दिनस्ताः कथाः ।
 सर्वे यस्य वशाद्गात स्मृति पथं, कालाय तस्मै नमः ॥
- (७) महादेवो देवः सरिदपि च सैवामरसरिद् ।
 गुहा एवागारं वसनमपि ता एव हरितः ।
 सुहृदा कालोऽयं व्रतमिदमदैन्य व्रतमिदं ।
 कियद्वा वक्ष्यामो वटविटप एवास्तु दयिता ॥

(८) विद्या नाधिगता कलङ्करहिता वित्तं च नोपार्जितं ।

शुश्रूषापि समाहितेन मनसा पित्रोःन संपादिता ।

आलोलायत लोचना युवतयः स्वप्नेऽपि नालिङ्गिताः ।

कालोऽयं परपिण्ड लोलुप तया काकैरिव प्रेरितः ॥

- २ मुक्तक काव्यनां लक्षणां जज्ञावी वैराग्यशतकमनुं मुक्तक काव्य तरीके १४
मूल्यांकन करो.

अथवा

- २ वैराग्यशतकम्ने आधारे भर्तृहरिनी शैली विशे विस्तृत नोध लप्पो. १४

- ३ (अ) नीचेनाभांथी गमे ते बे सूत्रो समज्ञावो : ७

(१) स्तोः श्चुना श्चुः । ८-४-४०

(२) खरि च । ८-४-५५

(३) झयो होऽन्यतरस्याम् । ८-४-६२

(४) विप्रतिषेधे परं कार्यम् । १-४-२

- (ब) नीचेनाभांथी गमे ते बेनी रूपसिद्धि प्रक्रिया समज्ञावो : ७

(१) वागीशः ।

(२) तच्छिवः ।

(३) सुगण्णीशः ।

(४) शिवोऽर्च्यः ।

૪ નીચેનામાંથી ગમે તે બે વિશે ટૂંકનોંધ લખો :

૧૪

- (૧) વૈરાગ્યશતકમ્ - શીર્ષક
- (૨) ભર્તૃહરિ વિશે દંતકથાઓ.
- (૩) શતકત્રય, (કવન)
- (૪) વૈરાગ્યશતકમ્માં તૃષ્ણા નિરૂપણ.

૫ નીચેના પ્રશ્નોમાંથી ગમે તે સાત પ્રશ્નોના બે-ત્રણ વાક્યોમાં જવાબ આપો :

- (૧) પાણિનિના વ્યાકરણ ગ્રંથનું નામ આપી તેનો સમય દર્શાવો.
- (૨) ભટ્ટોજી દિક્ષીતના કોઈ બે વ્યાકરણ ગ્રંથોનાં નામ જણાવો.
- (૩) વ્યાકરણ પરંપરામાં ત્રિમુનિ કોને કોને કહેવાય છે ?
- (૪) સંધિના કુલ કેટલા મુખ્ય પ્રકારો ? કયા કયા ?
- (૫) તોર્લિ ? સૂત્રનો અર્થ આપી ઉદાહરણ આપો.
- (૬) સષજુષો રુઃ । સૂત્રનો અર્થ સમજાવો.
- (૭) ભર્તૃહરિ ક્યાં થઈ ગયા ? કયા સમયમાં ? જણાવો.
- (૮) ભર્તૃહરિ-પિંગલા વિશેની પ્રચલિત દંતકથા જણાવો.

- (૯) ભર્તૃહરિને મન દેવ, ઘર, વસ્ત્ર, મિત્ર અને વ્રત કોણ છે ?
- (૧૦) રાજસભામાં અમે કોણ ? એવું ભર્તૃહરિ શા માટે કહે છે ?
- (૧૧) ભર્તૃહરિએ કવિ અને રાજાની કઈ સરખામણી કરી છે ?
- (૧૨) ભર્તૃહરિ મંગલશ્લોકમાં કેવા પરબ્રહ્મને નમસ્કાર કરે છે ?
-